

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ФАКУЛЬТЕТ соціально-психологічної освіти та управління

КАФЕДРА аналітичної економіки та менеджменту

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА

Освітній ступінь бакалавр

(назва ступеня вищої освіти)

Спеціальність 073 «Менеджмент»

(шифр і назва)

Освітня програма «Фінансово-економічна безпека та ризик-
менеджмент» від 30.08.2016 № 463

(назва, дата і № наказу про затвердження ОП)

Форма навчання денна

(денна/заочна)

у 2020/2021 навчальному році

Плани семінарських (практичних) занять
обговорені та схвалені на засіданні
кафедри аналітичної економіки та
менеджменту
протокол від 01.09.2020 року № 1

Керівник кафедри

д.е.н., професор

Сергій ІВАНОВ

_____
(підпис)

Дніпро – 2020

Економіка і фінанси підприємства // Плани семінарських (практичних) занять для денної форми навчання. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 23 с.

РОЗРОБНИК:

Разумова Г. В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту

ТЕМА 9. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Семінарське заняття № 1 – 2 год.

План

- 9.1. Підприємство як суб'єкт господарювання, його місце в системі ринкових відносин.
- 9.2. Види підприємства та їх класифікація.
- 9.3. Теорії та моделі розвитку підприємства.
- 9.4. Відносини власності, ризик і мотивація підприємництва.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: підприємство, підприємець, підприємництво, ринок, самоокупність, суверенітет, приватна власність, прибуток, криза, ризик, власність, інтелектуальна власність, приватна власність, державна власність, патент, товарний знак, авторське право, оренда, лізинг, реструктуризація та реорганізації підприємства.

Практичне заняття № 1 – 2 год.

Здобувачі вищої освіти можуть виконувати будь яке з представлених завдань.

Контрольні питання

1. Яке місце підприємства в системі ринкових відносин?
2. Які існують види підприємств?
3. Які існують об'єднання підприємств? Їх характеристика.
4. Охарактеризуйте теорії та моделі розвитку підприємства.
5. Визначте поняття власності та її види.

Завдання на практичне заняття. Розподілитися на групи по 5 осіб та кожній групі на практичне заняття підготувати:

- 1) тестові завдання з ключем відповіддю за тематикою заняття (10 тестів);
- 2) кросворд з питаннями та відповідями за тематикою заняття (10 слів).

Завдання для самостійної роботи до Теми 9:

1. Вивчити терміни та основні категорії до теми.
2. Підготувати відповіді на контрольні питання до теми.
3. Питання для самостійного опрацювання:
  - трансформація (реструктуризація) підприємств у процесі розвитку;
  - життєвий цикл підприємства.

Індивідуальні завдання до Теми 9:

1. Сучасні проблеми розвитку підприємництва в Україні.
2. Податкова оптимізація як фактор розвитку підприємства.
3. Мотивація підприємництва.

Приклади тестових завдань до Теми 9:

1. Безпека підприємництва:

а) є складовою економічної безпеки держави, однією з умов суттєвого зменшення ризиків і загроз;

б) комплекс організаційних, правових, економічних і інших заходів, спрямованих на усунення потенційних загроз;

в) це система стійкого розвитку суб'єктів підприємництва та забезпечення особистої безпеки працівників;

г) всі відповіді вірні.

2. Акціонерні товариства – це:

а) господарські товариства;

б) асоціативні товариства;

в) приватні підприємства;

г) приватизовані підприємства.

3. Базові стратегії розвитку підприємства:

а) виживання, стійкий урівноважений розвиток, активний ріст;

б) пережити тяжкий період, одержання прибутку;

в) задоволення економічних інтересів засновників, максимізація доходу, кінцевої вартості фірми;

г) всі відповіді вірні.

4. Підприємство – це:

а). добровільне об'єднання осіб для спільної сільськогосподарської діяльності;

б). суб'єкт господарювання, що має право виробити товарну продукцію;

в). суб'єкт господарювання, має право юридичної особи і здійснює свою діяльність з метою одержання прибутку;

г). добровільне об'єднання осіб для обслуговування членів кооперативу.

5. Що є основною метою діяльності підприємства ?

а). раціональне використання землі;

б). оновлення і модернізація устаткування;

в). одержання максимального прибутку;

г). виробництво якісної продукції.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час практичного заняття:

- володіння основними поняттями та категоріями;

- розуміння сутності, місця та значення підприємництва в системі ринкових відносин;

- розуміння закономірностей розвитку підприємства.

ТЕМА 10. ЗОВНІШНЄ ТА ВНУТРІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДПРИЄМСТВА

Семінарське заняття № 2 – 2 год.

План

10.1. Внутрішнє середовище підприємства.

10.2. Зовнішнє середовище функціонування підприємства.

10.3. Ціноутворення та конкуренція.

10.4. Державний регуляторний механізм діяльності підприємства.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: макросередовище та мікросередовище підприємства, зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, комплекс маркетингу, ринок, постачальники, посередники, конкуренти, контактні аудиторії, ціна, ціноутворення, стратегії високих, низьких цін, цін на принципово нові товари, гнучких цін, цінова дискримінація, державна регуляторна політика, економічні важелі регулювання.

Практичне заняття № 2,3 – 4 год.

Здобувачі вищої освіти можуть виконувати будь яке з представлених завдань.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства.
2. Охарактеризуйте інфраструктуру ринку.
3. Які існують види цінових стратегій? Їх характеристика.
4. Охарактеризуйте методи ціноутворення.
5. Розкрийте механізм державного регулювання діяльності підприємства.

Завдання на практичне заняття. Розподілитися на групи по 5 осіб та кожній групі на практичне заняття підготувати:

- 1) тестові завдання з ключем відповіддю за тематикою заняття (10 тестів);
- 2) кросворд з питаннями та відповідями за тематикою заняття (10 слів).

Завдання для самостійної роботи до Теми 10:

1. Вивчити терміни та основні категорії до теми.
2. Підготувати відповіді на контрольні питання до теми.
3. Питання для самостійного опрацювання:
  - методи проведення маркетингових досліджень;
  - методи оцінки конкурентного середовища.

Індивідуальні завдання до Теми 10:

1. Перспективи розвитку антимонопольного законодавства в Україні.
2. Державна регуляторна політика України.
3. Державна регуляторна політика закордонних країн.

Приклади тестових завдань до Теми 10:

1. Ціна товару – це:
  - а). грошовий вираз вартості товару;
  - б). грошова форма затрат праці, необхідної для виробництва продукції;
  - в). грошовий вираз витрат виробництва;
  - г). виробнича собівартість плюс чистий дохід.
2. Ринок – це:
  - а) певна територія, на якій регулярно здійснюється наймасовіший обмін товарів;
  - б) спосіб узгодження дій економічних суб'єктів на основі цін та конкуренції;

- в) система коопераційних зв'язків, яка склалася у результаті суспільного поділу праці;
- г) діяльність економічних суб'єктів в умовах товарної форми виробництва.
3. До функції ринку не належить розподіл:
- а) інвестицій;
- б) прибутку підприємств;
- в) товарів;
- г) економічних ресурсів.
4. Які важелі використовує держава при регулюванні ринкових відносин?
- а) біржову діяльність, маркетинг;
- б) зовнішньоекономічну діяльність, вивчення попиту і пропозицій;
- в) державні програми, системи оподаткування, фінансово-кредитну і банківську, законодавство про працю, цінові обмеження, антимонопольні заходи, амортизаційну політику;
- г) директивне управління виробничою і фінансовою діяльністю підприємств, монополізація виробництва, мінімальні умови для конкуренції.
5. Основними ланками макросередовища, що тією чи іншою мірою впливають на підприємства, є:
- а) економічне та інформаційне середовище;
- б) природно-екологічне та науково-технічне середовище;
- в) політико-правове та міжнародне середовище;
- г) усі відповіді правильні.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час практичного заняття:

- володіння основними поняттями та категоріями;
- розуміння сутності та структура зовнішнього й внутрішнього середовища функціонування підприємства;
- знання існуючих методів та інструментів державного регулювання підприємницької діяльності;
- вміння використовувати маркетингові дослідження для аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

ТЕМА 11. ТЕОРІЯ ВАРТОСТІ ГРОШЕЙ У ЧАСІ. ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Семінарське заняття № 3 – 2 год

План

- 11.1. Теорія вартості грошей у часі: сутність та сфери застосування.
- 11.2. Відсоткові ставки.
- 11.3. Оцінка довгострокових капіталовкладень.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
 дохідність, дисконтування, компаундування, відсоткова ставка, ризик, складний відсоток, простий відсоток, чиста поточна вартість, індекс рентабельності проєкта, внутрішня норма прибутку, період окупності проєкту, інвестиційний проєкт, анuitет, грошовий потік.

Практичне заняття № 4,5 – 4 год.

Здобувачі вищої освіти можуть виконувати будь яке з представлених завдань.

Контрольні питання

1. Яка сфера застосування теорії вартості грошей у часі?
2. Яка різниця між простими та складними відсотками?
3. Який механізм оцінки довгострокових цінних паперів?
4. Які показники використовуються для оцінки інвестиційних проєктів?
5. Який порядок формування відсоткової ставки? Охарактеризуйте її елементи.

Завдання на практичне заняття. Розподілитися на групи по 5 осіб та кожній групі на практичне заняття підготувати:

- 1) тестові завдання з ключем відповіддю за тематикою заняття (10 тестів);
- 2) кросворд з питаннями та відповідями за тематикою заняття (10 слів).

Завдання для самостійної роботи до Теми 11:

1. Вивчити терміни та основні категорії до теми.
2. Підготувати відповіді на контрольні питання до теми.
3. Питання для самостійного опрацювання:
  - поточна вартість одиничного аннуїтету;
  - майбутня вартість аннуїтету.

Індивідуальне завдання до Теми 11:

1. Переваги та недоліки теорії вартості грошей у часі.
2. Методи аналізу й оцінювання ризику інвестиційних проєктів

Типові задачі

Завдання 1. Перед менеджером постала проблема вибору одного з двох альтернативних інвестиційних проєктів. Перший проєкт передбачає початкові інвестиції в обсязі 120 тис. грн, другий – 165 тис. грн.

Від реалізації першого проєкту очікується отримання таких грошових потоків: 1-й рік – 35 тис. грн, 2-й рік – 60 тис. грн, 3-й рік – 50 тис. грн, 4-й рік – 75 тис. грн. Від реалізації другого проєкту очікується надходження постійних річних грошових потоків в розмірі 50 тис. грн протягом 6 років.

Для дисконтування сум грошових потоків від реалізації проєктів ставки дисконту становлять відповідно: для першого проєкту – 10 %, для другого – 12 %.

На підставі обчислення показника чистої теперішньої вартості проєкту дайте рекомендації менеджеру щодо вибору проєкту.

Завдання 2. Первісна сума вкладення 200 тис. грн. Визначити нарощену суму через п'ять років при використанні складної ставки процентів у розмірі 28 % річних. Вирішити приклад для випадків, коли проценти нараховуються за півріччя, поквартально.

Завдання 3. Перед менеджером постала проблема вибору одного з двох альтернативних інвестиційних проектів. Перший проект передбачає початкові інвестиції в обсязі 200 тис. грн., другий – 285 тис. грн. Від реалізації першого проекту очікується надходження постійних річних грошових потоків в розмірі 85 тис. грн. протягом 5 років. Від реалізації другого проекту очікується отримання таких грошових потоків: 1-й рік – 70 тис. грн., 2-й рік – 85 тис. грн., 3-й рік – 100 тис. грн., 4-й рік – 60 тис. грн. Для дисконтування сум грошових потоків від реалізації проектів ставки дисконту становлять відповідно: для першого проекту – 12 %, для другого – 10 %.

На підставі обчислення таких показників, як показник чистої теперішньої вартості проекту, індексу прибутковості та терміну окупності, дайте рекомендації менеджеру щодо вибору проекту.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час практичного заняття:

- володіння основними поняттями та категоріями;
- вміння оцінювати інвестиційні проекти;
- розуміння критеріїв ефективності інвестиційних проектів.

ТЕМА 12. ОСНОВИ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Практичне заняття № 6,7 – 4 год.

План

- 12.1 Управління прибутком підприємства.
- 12.2 Характеристика етапів життєвого циклу товару.
- 12.3 Планування виробничої та фінансової діяльності підприємства.
- 12.4 Організація виробничих процесів і праці.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: прибуток, виробнича потужність, стандарт, стандартизація, технологія, якість продукції, рентабельність виробництва, рентабельність продукції, портфель замовлень, товарна біржа, конкурентоспроможність підприємства, стратегія.

Здобувачі вищої освіти можуть виконувати будь яке з представлених завдань.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте механізм управління прибутком підприємства.
2. Охарактеризуйте процес формування і використання прибутку підприємства.
3. Як здійснюється планування виробничої діяльності підприємства?
4. Як здійснюється управління операційним прибутком підприємства?
5. Охарактеризуйте основні аспекти організації виробничих процесів і праці.

Завдання на практичне заняття. Розподілитися на групи по 5 осіб та кожній групі на практичне заняття підготувати:

- 1) тестові завдання з ключем відповіддю за тематикою заняття (10 тестів);
- 2) кросворд з питаннями та відповідями за тематикою заняття (10 слів).

Завдання для самостійної роботи до Теми 12:

1. Вивчити терміни та основні категорії до теми.
2. Підготувати відповіді на контрольні питання до теми.
3. Питання для самостійного опрацювання:
  - нові форми організації праці;
  - механізм підвищення прибутковості підприємства

Індивідуальне завдання до Теми 12:

1. Шляхи вдосконалення механізму управління прибутком на підприємстві.
2. Оцінка ефективності організації виробничих процесів підприємства.
3. Проблеми організації виробничої програми підприємства

Приклади тестових завдань до Теми 12:

1. Виробнича потужність підприємства – це:
  - а) річний випуск продукції заздалегідь визначеної номенклатури, асортименту та якості за умов повного використання устаткування та виробничих площ;
  - б) середньорічна вартість основних фондів виробничого призначення;
  - в) максимально можливий випуск продукції за рік в натуральних показниках за заданого асортименту й якості та раціонального використання землі, техніки, обладнання, виробничої площі;
  - г) продуктивність наявного устаткування, техніки, обладнання та раціонального використання землі.
2. Виробничі фонди підприємства поділяються на основні та оборотні залежно від:
  - а) тривалості кругообігу;
  - б) способу перенесення своєї вартості в процесі виробництва;
  - в) умов оновлення;
  - г) усі відповіді правильні.
3. Виробничі основні фонди зношуються:
  - а) фізично;
  - б) фізично і морально;
  - в) матеріально і морально;
  - г) морально.
4. Під матеріально-технічною базою сільського господарства розуміють:
  - а). сукупність всіх матеріально-технічних засобів, що забезпечують виробничу діяльність;
  - б). засоби виробництва і трудові ресурси;
  - в). частка високоефективних систем машин;
  - г). частка машин на основі електрофікації.

5. Яке з положень є визначенням товарного виробництва?

- а) це процес перетворення людиною природних благ в економічні;
- б) це організація суспільного господарства, за якої господарюючі суб'єкти виробляють продукти і послуги для обміну, продажу;
- в) це організація суспільного господарства, за якої господарюючі суб'єкти виробляють необхідні продукти і послуги;
- г) це процес створення людиною вартості та споживчої вартості.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час практичного заняття:

- володіння основними поняттями та категоріями;
- розуміння механізму планування виробничої та фінансової діяльності підприємства;
- вміння управляти прибутком підприємства.

ТЕМА 13. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Семінарське заняття № 4 – 2 год.

План

- 13.1. Сутність податків та їх функції.
- 13.2. Загальнодержавні податки.
- 13.3. Місцеві податки і збори.
- 13.4. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: податок, система оподаткування, загальнодержавні податки, місцеві податки, прямі та непрямі податки, загальні та спеціальні (цільові) податки, елементи оподаткування, суб'єкт та об'єкт податку, джерело податку, одиниця оподаткування, податкова ставка, єдиний внесок, мінімальний страховий внесок.

ТЕМА 14. УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Практичне заняття № 8,9 – 4 год.

План

- 14.1 Сутність витрат та їх вплив на діяльність підприємства.
- 14.2 Взаємозв'язок витрат та оборотних активів підприємства.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: управлінський облік, витрати та видатки, релевантні та нерелевантні витрати, прямі та непрямі витрати, диференціальні та змінні витрати, маржинальні витрати, середні витрати, грошовий потік, беззбитковість, оборотні активи, ліквідність, дебіторська заборгованість, товарно-матеріальні запаси, баланс підприємства, форми звітності підприємства.

Здобувачі вищої освіти можуть виконувати будь яке з представлених завдань.

Контрольні питання

1. У чому різниця між видатками та витратами підприємства?
2. Які існують витрати на підприємстві? У чому їх сутність?
3. У чому різниця постійних та змінних витрат? Наведіть формулу розрахунку загальних витрат.
4. Що таке грошовий потік?
5. Як здійснюється контроль за використанням оборотних активів?

Завдання на практичне заняття. Розподілитися на групи по 5 осіб та кожній групі на практичне заняття підготувати:

- 1) тестові завдання з ключем відповіддю за тематикою заняття (10 тестів);
- 2) кросворд з питаннями та відповідями за тематикою заняття (10 слів).

Завдання для самостійної роботи до Теми 14:

1. Вивчити терміни та основні категорії до теми.
2. Підготувати відповіді на контрольні питання до теми.
3. Питання для самостійного опрацювання:
- CVR аналіз;
- аналіз чутливості прибутку.

Індивідуальне завдання до Теми 14:

1. Системи калькуляції загальних та змінних витрат.
2. Шляхи оптимізації структури оборотних коштів підприємства.
3. Контроль за використанням оборотних активів.
4. Використання банківських кредитів для формування оборотних коштів.
5. Шляхи вдосконалення організації оборотних активів.
6. Роль кредиторської заборгованості у формуванні обігових засобів суб'єктів господарювання в сучасних умовах.
7. Необхідність та шляхи прискорення оборотності обігових засобів торговельних підприємств.

Типові задачі

Завдання 1. Охарактеризуйте кожну з наведених нижче витрат як пряму або непряму по відношенню до продукції підприємства, а також як змінні або постійні витрати по відношенню до того, чи змінюється розмір статті витрат при зміні обсягу виробництва. Повинно бути дві відповіді: прямі / непрямі витрати та змінні / постійні витрати для кожної зі статей витрат.

1. Дерево для виробництва стільців.
2. Заробітна плата майстра цеха.
3. Освітлення цеха.
4. Витрати на обіди для працівників цеха.
5. Витрати на обслуговування обладнання.

6. Заробітна плата робітників відрядників.
7. Канцелярські товари для бухгалтерії підприємства.
8. Комісійна винагорода співробітників відділу збуту.
9. Амортизація обладнання, що нараховується виробничим методом.
10. Засоби для миття, що призначені для прибирання цеха.

Завдання 2. У балансі підприємства відображені такі дані: виробничі запаси: на початок року – 35 тис. грн; на кінець – 46 тис. грн; готова продукція: 15 і 20 тис. грн відповідно; незавершене виробництво: 12 і 10 тис. грн; кошти на банківському рахунку: 29 і 30 тис. грн; короткострокові кредити банку: 47 і 58 тис. грн; кредиторська заборгованість: 72 і 87 тис. грн; заборгованість по виплаті заробітної плати: 75 і 105 тис. грн; заборгованість бюджету: 94 і 98 тис. грн; дебіторська заборгованість: 83 і 92 тис. грн; інші оборотні активи – 17 і 14 тис. грн. Визначити коефіцієнти ліквідності і охарактеризувати платоспроможність підприємства.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час практичного заняття:

- володіння основними поняттями та категоріями;
- вміння визначити види витрат підприємства;
- вміння управляти оборотними активами підприємства.

ТЕМА 15. КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Семінарське заняття № 5 – 2 год.

План

- 15.1. Необхідність і сутність кредитування підприємств.
- 15.2. Банківське кредитування підприємств.
- 15.3. Небанківське кредитування підприємств.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: кредит, банківський кредит, комерційний кредит, лізинговий кредит, бланковий кредит, пряма позика, консорціональна позика, кредити участі, кредитна лінія, овердрафт, авальний та акцептний кредит, аваль, акцепт, гарантія, контокорент, контокорентний кредит, факторинг, іпотечний кредит.

Практичне заняття № 10 – 2 год.

Контрольні питання

1. Що таке кредит? Як визначаються ставки кредитування?
2. Визначте роль та значення кредитування у розвитку підприємства.
3. Які існують види банківського кредитування? У чому їх відмінності?
4. Який з видів кредитування підприємств є найбільш вигідним на вашу думку?
5. Охарактеризуйте види небанківського кредитування.

Здобувачі вищої освіти можуть виконувати будь яке з представлених завдань.

Завдання на практичне заняття. Розподілитися на групи по 5 осіб та кожній групі на практичне заняття підготувати:

- 1) тестові завдання з ключем відповіддю за тематикою заняття (10 тестів);
- 2) кросворд з питаннями та відповідями за тематикою заняття (10 слів).

Завдання для самостійної роботи до Теми 15:

1. Вивчити терміни та основні категорії до теми.
2. Підготувати відповіді на контрольні питання до теми.
3. Питання для самостійного опрацювання:
  - довгострокове та короткострокове банківське кредитування підприємств;
  - оформлення кредитної угоди. Основні умови та специфічні особливості;
  - способи погашення банківського кредиту та їх оцінка;
  - плата за кредит та порядок його погашення;
  - комерційний кредит: умови його отримання і погашення.

Індивідуальне завдання до Теми 15:

1. Оцінка ефективності залучення банківського кредиту.
2. Банківське кредитування підприємств в умовах ринкового реформування економіки
3. Банківське інвестиційне кредитування: стан і перспективи розвитку
4. Оцінка ефективності використання позичальниками кредитних коштів
5. Переваги та недоліки лізингового кредитування. Фінансовий та оперативний лізинг.
6. Іпотечне кредитування: міжнародний та вітчизняний досвід
7. Сучасні умови міжнародного кредитування
8. Банківські послуги кредитного характеру та особливості і проблеми їх використання підприємствами України.
9. Організаційно-правові аспекти емісії корпоративних облігацій
10. Кредитування малих та середніх підприємств
11. Кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів.
12. Особливості державного кредитування малого та середнього бізнесу
13. Порівняльна характеристика умов надання банківського кредиту малим підприємствам України
14. Особливості формування кредитної політики банків
15. Оцінка кредитного ризику банку.
16. Особливості функціонування фінансово-кредитних установ
17. Товарний кредит: умови його отримання і погашення.
18. Переваги та недоліки різновидів відсоткових ставок за кредитами
19. Оцінка сучасного стану кредитування підприємств України.

Приклади тестових завдань до Теми 15:

1. До принципів кредитування не належить:
  - а) платність;
  - б) забезпеченість;
  - в) строковість;
  - г) прибутковість.
2. Які фінансові ресурси належать до позичкових?
  - а) внески засновників у статутний капітал;
  - б) кредити комерційних банків;
  - в) кредиторська заборгованість;
  - г) страхові відшкодування.
3. Які існують форми кредитів:
  - а) банківська та державна;
  - б) комерційна та грошова;
  - в) товарна та грошова;
  - г) товарна та ринкова.
4. Економічні, кредитні відносини, які виникають між окремими підприємствами - це:
  - а) комерційний кредит;
  - б) банківський кредит;
  - в) кредитне забезпечення;
  - г) контокорентний кредит.
5. Юридично оформлене зобов'язання банку видавати клієнту кредит у визначеному обсязі протягом обумовленого часу - це:
  - а) кредитна лінія;
  - б) комерційний кредит;
  - в) кредитне забезпечення;
  - г) контокорентний кредит.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час практичного заняття:

- володіння основними поняттями та категоріями;
- розуміння механізму оформлення кредитної угоди та способів погашення банківського кредиту;
- розуміння видів та сутності кредитів.

ТЕМА 16. УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Практичне заняття № 11 – 2 год

План

- 16.1. Склад та класифікація активів підприємства.
- 16.2. Управління необоротними активами підприємства.
- 16.3. Оптимізація управління активами підприємства.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
 форми звітності підприємства, баланс, активи, оборотні активи, необоротні активи, пасиви, оптимізація, основні засоби, відтворення, просте відтворення, розширене відтворення, знос, амортизація, прямолінійний та кумулятивний

методи нарахування амортизації, рентабельність, ліквідаційна вартість, балансова вартість, власні джерела, запозичені джерела.

Контрольні питання

1. Що таке активи? Яка їх структура?
2. Охарактеризуйте механізм управління активами підприємства.
3. Що таке оптимізація? Як вона здійснюється?
4. Що таке знос і амортизація основних засобів?
5. Які існують показники стану та ефективності використання основних засобів?

Здобувачі вищої освіти можуть виконувати будь яке з представлених завдань.

Завдання на практичне заняття. Розподілитися на групи по 5 осіб та кожній групі на практичне заняття підготувати:

- 1) тестові завдання з ключем відповіддю за тематикою заняття (10 тестів);
- 2) кросворд з питаннями та відповідями за тематикою заняття (10 слів).

Завдання для самостійної роботи до Теми 16:

1. Вивчити терміни та основні категорії до теми.
2. Підготувати відповіді на контрольні питання до теми.
3. Питання для самостійного опрацювання:
  - методи нарахування амортизації основних засобів;
  - вплив часу та інфляції на оцінку активів.

Індивідуальне завдання до Теми 16:

1. Управління використанням активів в інвестиційному процесі
2. Страхування ризиків використання активів
3. Зв'язок системи управління активами з системою операційного та інноваційного менеджменту.
4. Розробка стратегії розвитку активів підприємства.
5. Методичний інструментарій прогнозування річного темпу та індексу інфляції.
6. Модель Баумоля. Модель Міллера-Орра.
7. Управління залученням банківського кредиту до формування активів, основні тенденції сучасного етапу.
8. Політика управління ризиками використання активів.
9. Внутрішні механізми нейтралізації ризиків використання активів.

Типові задачі

Завдання 1. Підприємство придбало виробниче обладнання вартістю 579,8 тис.грн., Ліквідаційна вартість становить 11% його вартості, строк корисного використання 12 років. Розрахувати місячну величину амортизації прямолінійним і методом зменшення залишкової вартості.

Завдання 2. Метод зменшення залишкової вартості і метод прискореного зменшення залишкової вартості

Розрахувати річні норму і суму амортизації об'єкта основних засобів в рамках бухгалтерського обліку, використовуючи метод зменшення залишкової вартості і метод прискореного зменшення залишкової вартості. Дані для розрахунків:

Первісна вартість об'єкта основних засобів, 20 тис. Грн.

Строк корисного використання, 5 років

Ліквідаційна вартість, 500 грн.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час практичного заняття:

- володіння основними поняттями та категоріями;
- вміння управляти активами підприємства.

ТЕМА 17. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

Практичне заняття № 12,13 – 4 год

План

- 17.1. Сутність та складові фінансово-економічної безпеки підприємства.
- 17.2. Основи антикризового управління підприємством.
- 17.3. Оцінка конкурентоспроможності підприємства.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: фінансово-економічна безпека підприємства, криза, антикризове управління, конкурентоспроможність підприємства, фінансовий стан, рентабельність, ліквідність, фінансова стійкість, фінансовий аналіз, горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, порівняльний аналіз, факторний аналіз, платоспроможність, об'єкт антикризового управління, суб'єкти антикризового управління, пасивне, реактивне, превентивне, активне, авантюристичне управління, стратегічна та локальна криза, криза прибутковості, криза ліквідності.

Контрольні питання

1. Що таке фінансово-економічна безпека підприємства?
2. Назвіть причини виникнення кризи підприємств та форми її прояву?
3. Які існують типи розвитку підприємства?
4. Що таке конкурентоспроможність підприємства?
5. Що представляє комплексна оцінка фінансового стану підприємства?

Здобувачі вищої освіти можуть виконувати будь яке з представлених завдань.

Завдання на практичне заняття. Розподілитися на групи по 5 осіб та кожній групі на практичне заняття підготувати:

- 1) тестові завдання з ключем відповіддю за тематикою заняття (10 тестів);
- 2) кросворд з питаннями та відповідями за тематикою заняття (10 слів).

Завдання для самостійної роботи до Теми 17:

1. Вивчити терміни та основні категорії до теми.
2. Підготувати відповіді на контрольні питання до теми.
3. Питання для самостійного опрацювання:
- сучасні методи та моделі антикризового управління.

Індивідуальне завдання до Теми 17:

1. Ознаки кризових явищ в економіці України з початку 90-х років.
2. Основні принципи стійкості системи управління в кризових ситуаціях.
3. Економічний механізм виникнення кризового стану виробничої системи.
4. Стратегія і тактика антикризового менеджменту підприємством.
5. Організація стратегічного планування на підприємстві як захід передкризового менеджменту.
6. Організація стратегічного планування на підприємствах агропромислового комплексу.
7. Організація стратегічного планування на підприємствах будівельного комплексу.
8. Організація стратегічного планування на підприємствах торгівлі.
9. Організація стратегічного планування у сфері обслуговування.
10. Вибір ринкової стратегії підприємства в умовах розвитку кризових явищ в економіці
11. Інноваційні заходи для подолання кризових явищ на підприємстві.
12. Управління маркетинговою стратегією в період фінансового оздоровлення підприємства.

Приклади тестових завдань до Теми 17:

1. Визначити характеристику кризи зростання.
  - а) радикальне порушення нормативної і збутової діяльності на основі існуючого технологічного потенціалу;
  - б) зрив в досягненні окремих конкретних цілей функціонування підприємства;
  - в) банкрутство, повна втрата здібність до виживання;
  - г) скорочення частки підприємства на ринку.
2. Який етап антикризового управління характеризується наростанням інтенсивності негативних дій, які ведуть до швидкого банкрутства підприємства?
  - а) запобігання кризи;
  - б) недопущення кризи;
  - в) вихід з кризи;
  - г) попередження кризи.
3. Здатність підприємства швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань - це:
  - а) фінансова стійкість;
  - б) рентабельність;
  - в) ліквідність;
  - г) оборотність.
4. Фінансовий стан підприємства, який забезпечується високою питомою вагою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів - це:

- а) фінансова стійкість;
- б) рентабельність;
- в) ліквідність;
- г) оборотність.

5. Відносний показник прибутковості, що характеризує ефективність господарської та фінансової діяльності підприємства - це:

- а) фінансова стійкість;
- б) рентабельність;
- в) ліквідність;
- г) оборотність.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час практичного заняття:

- володіння основними поняттями та категоріями;
- вміння оцінювати фінансовий стан підприємства;
- розуміння основ антикризового управління підприємством.

ТЕМА 18. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ, САНАЦІЯ ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

Практичне заняття № 14,15 – 4 год

План

- 18.1 Фінансове планування на підприємствах
- 18.2. Банкрутство підприємств.
- 18.3 Фінансова санація

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
банкрутство, фінансова санація, санаційна спроможність, санаційний аудит, боржник, грошові зобов'язання, кредитор, ліквідатор, ліквідація підприємства, мирова угода, неплатоспроможність, фінансове оздоровлення, фінансове планування, фінансова стратегія, фінансова політика підприємства, перспективне (стратегічне) планування, поточне панування, оперативне планування, бюджет підприємства, бюджетування, прогнозування, платіжний календар.

Контрольні питання

1. Які наслідки фінансової кризи на підприємстві?
2. Що таке банкрутство підприємства?
3. Яку роль грає фінансова санація в системі антикризового управління?
4. Що таке контролінг?
5. Які існують види планів та планування?

Здобувачі вищої освіти можуть виконувати будь яке з представлених завдань.

Завдання на практичне заняття. Розподілитися на групи по 5 осіб та кожній групі на практичне заняття підготувати:

- 1) тестові завдання з ключем відповіддю за тематикою заняття (10 тестів);
- 2) кросворд з питаннями та відповідями за тематикою заняття (10 слів).

Завдання для самостійної роботи до Теми 18:

1. Вивчити терміни та основні категорії до теми.
2. Підготувати відповіді на контрольні питання до теми.
3. Питання для самостійного опрацювання:
  - бюджетування в системі оперативного фінансового планування;
  - структура та характеристика бізнес-плану;
  - методика планування позитивних і негативних грошових потоків.

Індивідуальне завдання до Теми 18:

1. Роль фінансового планування у сучасних умовах господарювання.
2. Банкрутство підприємств і соціальна відповідальність.
3. Ймовірність банкрутства та фінансова безпека підприємства.
4. Економічна сутність діагностики ймовірності банкрутства.
5. Ефективність антикризового фінансового управління.
6. Стратегічний механізм фінансової стабілізації підприємства.
7. Досудова санація, її мета, ініціатори проведення.
8. Санація підприємства-боржника за ухвалою господарського суду, її цілі, ініціатори проведення.
9. Роль інституту банкрутства у ринковій економіці.
10. Аудит фінансової звітності у процесі оцінки вартості підприємства в цілому та окремих видів активів.
11. Оцінка потенціалу відновлення платоспроможності (санаційної спроможності) підприємства.
12. Діагностика фінансового стану та загрози банкрутства на базі аналізу грошового обороту підприємства

Приклади тестових завдань до Теми 18:

1. Фінансова санація має ... характер, який потребує системного підходу до визначення і віддзеркалює багатовекторне спрямування її дій.
  - а) утилітарний;
  - б) універсальний;
  - в) індивідуальний;
  - г) галузевий.
2. ... дозволяє перерозподіляти обмежені ресурси для ефективного їх використання, а також є засобом захисту майнових прав власників.
  - а) фінансовий моніторинг;
  - б) фінансова санація;
  - в) реструктуризація;
  - г) фінансове регулювання.
3. Залежно від цілей антикризового управління підприємством, виокремлюються такі види фінансової санації:
  - а) профілактична, оздоровча, запобіжна, реабілітаційна;
  - б) організаційна, виробничо-технічні, фінансова;
  - в) судова, досудова;
  - г) добровільна, примусова.
4. Основною складовою оперативного фінансового плану є:

- а) баланс грошових ресурсів;
- б) план доходів і витрат;
- в) баланс грошових потоків або календар платежів;
- г) касовий план.

5. Економічно обґрунтований фінансовий план повинен забезпечити можливість:

- а) ритмічного виконання бізнес-плану;
- б) фінансової стабільності;
- в) ефективно управляти капіталом;
- г) усі відповіді правильні.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час практичного заняття:

- володіння основними поняттями та категоріями;
- вміння розробляти фінансовий план підприємства;
- розуміння механізму здійснення фінансової санації підприємства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Рекомендована література до Теми 9:

1. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
2. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 20.08.2020 р.).
4. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
5. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. Ковальської Л.Л. та Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.

Рекомендована література до Теми 10:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
2. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.08.2020 р.).
3. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 19.08.2020 р.).
4. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
5. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. Ковальської Л.Л. та Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.

Рекомендована література до Теми 11:

1. Партин Г. О., Селюченко Н. Є. Фінансовий менеджмент : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 388 с
2. Фінансовий менеджмент : підручник / Поддєрьогін А. М. та ін. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.
3. Фінанси підприємств : підручник / Курило О.Б., Бондаренко Л.П., Вівчар О.И., Чубка О.М. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.
4. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Школьник І. О. та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.
5. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 488 с.

Рекомендована література до Теми 12:

1. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
2. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
3. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. Ковальської Л.Л. та Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
4. Фінанси підприємств : підручник / Курило О.Б., Бондаренко Л.П., Вівчар О.И., Чубка О.М. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.
5. Економіка підприємства. Збірник тестів і задач : навч. посіб. / Харченко Т., Щегда А., Сагайдак Ю., Пашнюк Л. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.

Рекомендована література до Теми 13:

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17> (дата звернення: 21.08.2020)
2. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
3. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
4. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
5. Податкова система : навч. посіб. / Волохова І. С. та ін. Харків : Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.

Рекомендована література до Теми 14:

1. Іванов С.В., Каламбет С.В., Півняк Ю.В. Фінанси підприємств. Практикум : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Дніпро: Герда, 2016. 259 с.
2. Охотник С.И., Пырец Н.М. Управленческий учет: обучающий курс. Днепропетровск: «Акцент ПП», 2011. 440 с.
3. Фінанси підприємств : навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
4. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Школьник І. О. та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.
5. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 488 с.

Рекомендована література до Теми 15:

1. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 21.08.2020 р.).
2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 21.08.2020 р.).

3. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Бражник Л. В. Фінанси підприємств: навч. посібн. Полтава: РВ ПДАА, 2018. 350 с.

4. Фінанси підприємств : підручник / Курило О.Б., Бондаренко Л.П., Вівчар О.И., Чубка О.М. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.

5. Фінанси підприємств : навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

Рекомендована література до Теми 16:

1. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Бражник Л. В. Фінанси підприємств: навч. посібн. Полтава: РВ ПДАА, 2018. 350 с.

2. Фінанси підприємств : підручник / Курило О.Б., Бондаренко Л.П., Вівчар О.И., Чубка О.М. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.

3. Фінанси підприємств : навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

4. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Школьник І. О. та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

5. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 488 с.

Рекомендована література до Теми 17:

1. Партин Г. О., Селюченко Н. Є. Фінансовий менеджмент : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 388 с.

2. Фінансовий менеджмент : підручник / Поддєрьогін А. М. та ін. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/23580/menedzhment.pdf?sequence=1> (дата звернення: 19.08.2020 р.).

3. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Школьник І. О. та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

4. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 488 с.

5. Крутова А.С., Лачкова Л.І., Лачкова В.М. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посіб. Харків : Іванченко І. С., 2017. 186 с.

Рекомендована література до Теми 18:

1. Борзенко В. І. Антикризове управління : навч. посіб. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2016. 232 с.

2. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. Київ, 2016. 355 с.

3. Крутова А.С., Лачкова Л.І., Лачкова В.М. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посіб. Харків : Іванченко І. С., 2017. 186 с.

4. Управління фінансовою санацією підприємства : підручник / Говорушко Т. А. та ін.; за заг. ред. Т. А. Говорушко. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 400 с.

5. Партин Г. О., Селюченко Н. Є. Фінансовий менеджмент : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 388 с.